

POROZUMIEĆ (71) *vb pf*

porozumieć (70), **porozomieć** (1); porozumieć : porozomieć *HistAl* (4:1).

Oba o jasne; porozomieć z tekstu nie oznaczającego ó; -eć (2), -éć (2); -eć SarnStat; -éć KochPhaen; -eć : -éć GrzepGeom (1:1); formy fut sg oraz imp z tekstów nie oznaczających é.

*inf porozumieć (19). ◇ fut 1 sg porozumi(e)m (1). ◇ 2 sg porozumi(e)sz (5). ◇ 3 sg porozumi(e) (3). ◇ 3 pl porozumieją (1). ◇ praet 1 sg m -m porozumiiał (1). ◇ 2 sg m -eś porozumiiał (1). ◇ 3 sg m porozumiiał (18). f porozumiała (1). ◇ 1 pl m pers porozomielismy (1). ◇ 2 pl m pers porozumieliscie, -ście porozumieli (2). ◇ 3 pl m pers porozumieli (9). ◇ imp 2 sg porozumi(e)j (1). ◇ con 1 sg m bych porozumiiał (1). ◇ part praet act porozumiãwszy (7); -ã- (5), -a- (1), -(a)- (1); -ã- : -a- *OpecŻyw* (2:1).*

Sł stp notuje, Cn brak, Linde XVII w.

*Zrozumieć, pojąć we właściwy sposób, poznać, domyslić się; intelligere *HistAl*, *PolAnt*, *Vulg*, *Modrz*, *JanStat*; cognoscere *Vulg*, *HistAl*, colligere *Modrz* (71) : *BierEz* E3; [*Pan*] ielzczę cie dálej popchnie zá ízalonym rozmyłem twoim/ á dollepi oczu twoich/ iż widzącz nie vyrzyłz/ á llyłzác nie porozumiełz [*Vulg Is* 6/9]. *RejAp* 198v; Rzekł iemu Tytus: Powiedz mi iáwnie ábych porozumiiał. *HistRzym* 49v; *BudNT przedm* c6; [Nunc demum intelligo. Dopierom porozumiiał. *TerentMatKę*t G4].*

*porozumieć z czego, skąd (3:4): Porozomielifmy z listów twoich iże vmyłł twoy żąda prawdziwey vmieiętności y doskonałey fie mądrości náuczzyć *HistAl* 15; Z tąd możelz porozumyec/ co yełt pófpolity albo powłfechny kołcyoł/ á iż żadne zgromádzenye/ ktore łye od yego yedności odrywa/ nye yełt/ [...] kołcyołem bożym álbo Kryłtułowym *KromRozm III* E4; *BielKron* 122v, 288, 322v; A Iż pófpolicie ci ktorzi łię vrzędow łákomie dopiráią w wielkich zbytkoch żywą/ [...] przeto ztąd káždy porozumieć może/ że wielka zmázá ná dobre obyczáie tem wniesioná ielł *ModrzBaz* 50, 112.*

*porozumieć czemu (7): [osiel wysmiewał wieprza:] A toli vłzy krotkie małz/ Ale mię kielcy przewyłzłáłz. Wieprz kuńłztowi porozumiiał/ Acżkolwiek fie był rozgniewał *BierEz* M3v, C3v, R4v, S2; Vir insipiens non cognoscet, et stultus non intelliget haec. Ale temu człowiek głupi nie porozumie/ á ízalony człowiek nie vbaczy tego *WróbŻołt* 91/7, ff3; Milołczywy Krolyv v m yełth rozvmny y mozeczye the^{mu} porozumyecz yako my nalepyey moglo bicz *LibLeg* 6/191v.*

*porozumieć kogo (1), co (12) [= pojąć czyjeś wywody]: *BierEz* E2v, I3; *LibLeg* 11/54v; Alexander/ náthychmiáłt porozumiiał ráde Euskula mędrćá *HistAl* D6v; A ielłiby łye kto dálej chćiał w tym obiérác/ to vmiawłzy [mierzanie wysokości i dalekości]/ łácno może porozumieć Euklid. y infzé co o tym piłáli. *GrzepGeom* B3; *HistRzym* 23v; *RejPos* 242v; *KuczbKat* 80; Mam tedy tę nádzieię że łálki wálze/ raczyły porozumieć ty łłowá Páńłkie/ ktore Pan mówić do Marty raczył. *BiałKaz* F2; *CzechRozm* 169, 205v; [Panie nad Pany [...], Przykazaniem twego wysłuchał Y dobrzem je porozumiiał. *DramStp* I 203]. *Cf Ze zdaniem dopelnieniowym.**

*porozumieć co [= poznać, że to jest coś] (6): Więc orzeł pobráł liłiętá/ Y nákarcił łwe orłętá. Liłzka potym k domu przydzie/ A gdy łwych liłięt nie naydzie: Porozumiála orłá zdráde *BierEz* H3, I2; Porozumiawłzy Alexander powolnołc onego koniá/ otworzył kraty/ á włzedłzy do koniá/ náczł go lekko á łagodnie po grzbiecie głaskác *HistAl* B; *CzechRozm* 151; Głupi oycowie náłzy nie porozumieli W Aegypćie cudów twoich *KochPs* 160. *Cf porozumieć co czym.**

porozumieć co [= *poznać, że to jest coś*] *czym* (1): Wielkie dzięki za to dawam, Żeś mi taką naukę dał, Ktorąm błąd ludzki porozumiał. *BierRozm* 4.

porozumieć przez co (2): Gdyż przes filozofią możemy dobrze porozumieć/ czo ielt wkaźdey rzeczy naipierwżego *KwiatKsiąż* H3v; *CzechRozm* 205v.

porozumieć po kim (1): [*Luzytani*] porozumieli po nich iż są dżicy á leśni mężowie/ domow żadnych nie máiąc/ iáko żwierzęta miefzkáiąc *BielKron* 444.

Ze zdaniem dopełnieniowym [*w tym z zapowiednikamh ono* (1), *to* (1); *iż(e), że* (32), *zaimek pytajny* (11), *zaimek względny* (2)] (44): A ták gdy iuż porozumiał/ Iż z ich ręku winiść nie miał: Wzdychał ciężko nárzekáiąc *BierEz* G4, S2; *OpecŻyw* 12v, 89, 118; poczym [= *z czego*] wżitci porozumieli że [*Arystoteles*] TeofraŃta nad Menedema przełóżył *BielŻyw* 90, 9, 99; Otożeś tu już porozumiał, Czegoś był przed tym nie wiedział. *BierRozm* 3, 8; *LibLeg* 6/19lv, 11/85; *HistAl* D6, F2v, 15; *MurzNT Matth* 17/13; *KromRozm III* E4; Ale gdy porozumieli ono co przed fie wżiał *Lifymáchus*/ iedni kámienie/ drudzy kije duże porwáli: á niekthorzy popiołem ná *Lifymáchá* miotali. *Leop 2.Mach* 4/41, *Gen* 8/11, *3.Reg* 3/15; *BibRadz Matth* 17/13; Porozumiał Noe iż iuż pádną wody ná zyemi/ czekał iefzcze przez drugie fiedm dni niżli wypuśczał żwierzęta. *BielKron* 5 [*przekład tego samego tekstu Leop Gen* 8/11], 62v [2 r.], 122v, 288, 322v, 444; *KwiatKsiąż* H3v; Niewiem iákoby kto mógl thák opátrzoným być/ [...] gdy nas wielkie rzeczy nádchodzą/ pierwey/ niżli możem co dobrze á co źle porozumieć. *SienLek* 14v; Ale trzebá przywieść iáki przykád/ áby káždy mógl porozumieć/ iáko liczyć ma/ kiedy fye przyda mierzyć. *GrzepGeom* I4v; Potym porozumiał że tho wola Boża byłá/ áby fzedł do żiemie świętey/ á wżiał pomtę zniewiernych *HistRzym* 76v, 121; *ModrzBaz* 50, 112; *SkarJedn* 88; *SkarŻyw* 50, 252; A kto chce porozumieć/ iáko wnoc głęboko/ Albo iáko dzień blińko: niech ma pilné oko *KochPhaen* 20; *ActReg* 89; *WujNT Matth* 16/12, 17/13, *Act* 4/13; żeby Król *Ie^{go}* M. y káždy mógl porozumieć/ iż pilnie czynił pilność w tym/ áby pieniądze Królewkie próźnie/ niewiernie/ y vtrátnie/ nie były fżáfowané. *SarnStat* 336; [*Kaz* 31; *CzechNT Matth* 16/12].

W charakterystycznych połączeniach: porozumieć z listów, z swoich nauk, z testamentu; porozumieć radę mędrca, rzecz(-y) (ludzkie, moją, nasze) (4), słowa Pańskie, szemranie ludu, wykład; porozumieć błąd (2), cuda, głupstwo, powolność konia, zdradę; porozumieć przez filozofiję; porozumieć gadce, kuńsztwi, ludzkiej mowie; porozumieć dobrze (2), dostatecznie, źle.

Zwrot: »porozumieć sobie« (1): on tez porozvmiał sobie zebi to tak sprawnie miało bicz y wroczył sye nazad do swego ftaroŃstwa *LibLeg* 11/85.

W przen (1) : á wżákże ony táiemnice/ ktorefmy iuż częścią pokazali że są w Kościele/ [...]: myśl náłzá/ iuż nie dowody iákimi zniewolona/ ále tylko fámą Wiárą oświecona/ porozumieć może. *KuczbKat* 80.

Przen: Doznać, odczuć [*czego*] (1) : Drzewiey niż porozumieią gárnce wálże ćierznia (zápalonego) [*tj. ognia*] [*antequam sentiant lebetes vestri ignem*] iáko furowiznę/ gniew/ iáko wicher/ niech go [*grzesznika*] ftraći. *BudBib Ps* 57/10.

Synonimy: pojąć, poznać.

Formacje współrdzenne cf ROZUMIEĆ.

Cf POROZUMIAN, POROZUMIENIE

